

# КАРЛОС ФУЕНТЕС ДВЕТЕ ЕЛЕНИ

Превод от испански: Райна Стефанова, 1982

[chitanka.info](http://chitanka.info)

## *На Хосе Луис Куевас*

— Не зная откъде ѝ хрумват тези мисли на Елена. Не беше възпитана така. Нито пък ти, Виктор. Но факт е, че бракът я промени. Да, няма съмнение. Помислих си, че мъжът ми ще получи удар от нея. Не може да се защитават подобни разбирания, още по-малко — на вечеря. Дъщеря ми знае отлично, че баща ѝ трябва да се храни на спокойствие. Иначе веднага му се вдига кръвното. Лекарят ѝ го каза. А този лекар знае какво говори. Затова взима по двеста песос за преглед. Моля те, поговори с Елена. На мен не ми обръща внимание. Кажи ѝ, че всичко понасяме. Не ни интересува, дето си е зарязала дома, за да учи френски. Не ни интересува, дето ходи на тези невъзможни филми в разни свърталища, пълни с чорльовци. Не ни засягат и червените ѝ палячовски чорапи. Но по време на вечеря да казва на баща си, че жената можела да живее с двама мъже, за да се обогатява... Заради собственото си добро, Виктор, ти трябва да избиеш тези мисли от главата на жена си.

Откакто гледа „Жул и Жим“ в един киноклуб, на Елена ѝ влезе мухата да води борба с родителите си по време на неделната вечеря — единственото задължително семейно събиране. След киното взехме емджито и отидохме да вечеряме в „Мършавия койот“ в Койоакан. Както винаги, Елена беше много хубава — с черен пуловер, кожена пола и чорапите, които майка ѝ не харесва. Освен това носеше златна верижка с фигура от яспис, която според един приятел астролог изобразява принца на микстеките<sup>[1]</sup> Уно Муерте. Елена, винаги тъй весела и безгрижна, тази вечер изглеждаше напрегната: бузите ѝ пламтяха и тя с половин уста поздрави приятелите, които обикновено сядаха на приказки в този ресторант, построен в нещо като готически стил. Попитах я какво иска да поръчам, не ми отговори: затова пък хвана ръката ми и се втрени в мен. Поръчах две порции марули с чесън, а през това време Елена разтърсваше червеникавите си коси и поглаждаше шията си:

— Виктор, нибелунге мой, за първи път си давам сметка, че с право си женомразец и че ние сме родени, за да ни презират. Вече няма

да се преструвам. Разбрах, че омразата към жените е предпоставка за любовта. Сега зная, че съм объркана, но колкото повече прищевки имам, толкова повече ще ме намразваш и ще се стараеш да ги задоволяваш. Виктор, нибелунге мой, трябва да ми купиш старинен моряшки костюм като на Жана Моро.

Казах ѝ, че това е чудесно, стига и занапред да изисква всичко от мен. Елена погали ръката ми и се усмихна:

— Зная, че продължаваш да се освобождаваш духовно, любов моя. Но имай вяра. Когато ми дадеш всичко, което искам от теб, самият ти ще пожелаеш друг мъж да сподели живота ни. Сам ще поискаш да бъдеш Жул. Сам ще поискаш Жим да живее с нас и да понася мъката. Не го ли каза Гуерито? Ами да, нека се обичаме един друг.

Помислих си, че в бъдеще Елена би могла да се окаже права: след четири години брак всички морални норми, научени от детинство, естествено клоняха към заличаване. Винаги съм обичал нейната естественост. Никога не отрича някое правило, за да наложи друго, а само за да отвори вратичка, като онези от детските приказки, в които на всяка илюстрирана страница се говори за някаква градина, пещера, море, до които се достига през тайното отворстие на предишната страница.

— Не искам деца, преди да са минали шест години — каза тя една вечер, излегната на скута ми в тъмния хол на дома ни, докато слушахме плочи на Канънбол Адерли; а после в къщата на Койоакан, която украсихме с многоцветни кулинарни картини и колониални маски с хипнотични очи: — Ти никога не ходиш на литургия и никога не казва нищо. И аз няма да ходя, пък да говорят, каквото си щат. — А след туй в спалнята на тавана, обливана през слънчевите утрини от светлината на вулканите: — Днес ще пия кафе с Алехандро. Той е велик художник и би се притеснявал от присъствието ти. Искам да ми обясни насаме някои неща. — И докато ме следва по гредите между незавършените етажи на къщите, които строя в Ел Десиерто де лос Леонес: — Ще попътувам десет дни с влак из Германия. — И докато пиеше набързо следобедното си кафе в Тирол и махаше с ръка за поздрав на приятелите, които минаваха по улица „Хамбург“: — Благодаря ти, нибелунге, че ме доведе да видя вертепа. Стори ми се като от времето на Тулуз-Лотрек, невинен като разказ от Мопасан. Сега разбираш ли? Проверих, че грехът и покварата са другаде, а не тук. —

И след едно частно представление на „Ангелът унищожител“: — Виктор, всичко, което дава живот, е морално, а неморално — всичко, което отнема живота, нали е така?

И сега повтори същото със залък сандвич в уста: — Права съм, нали? Ако un menage a trois<sup>[2]</sup> ни дава живот и радост и ни прави по-добри в личните ни отношения, когато сме трима, отколкото, когато сме били двама, това е морално, нали?

Съгласих се, а през това време се хранех и слушах цвърченето на месото, което се печеше върху скарата. Няколко приятели се грижеха пържолите да се опекаат според вкуса им, след което дойдоха да седнат при нас, и Елена започна отново да се смее, и стана каквато си беше обикновено. Хрумна ми глупавата мисъл да огледам лицата на приятелите ни и да си представя всеки един от тях настанен в дома ми, как дава на Елена онази доза чувства, стимули, страст или интелигентност, които аз, вече напълно изчерпан, не бих могъл да ѝ поднеса. Докато наблюдавах някое внимателно заслушано лице (а аз понякога се уморявах да я слушам), друго — изразяващо любезна готовност да запълва пропуските в разсъжденията (аз предпочитам в думите ѝ да няма логика и последователност), трети — преклонен да задава точни и според него разясняващи нещата въпроси (аз пък никога не си служа с думи, а с жестове или внушение, за да раздвижи Елена), се успокоявах с мисълта, че в края на краищата малкото, което можеха да ѝ дадат, щеше да стане след настъпването на някакъв завършек в живота ми с нея, щеше да бъде нещо като десерт, като укрепващо средство, като добавка. Онзи — с прическа като Ринго Стар — я попита точно и ясно защо продължава да ми бъде вярна, а Елена му отговори, че изневярата днес е правило, също както е било преди причестяването всеки петък, и отвърна поглед от него. Другият — с черен като на костенурка врат — разтълкува отговора на Елена, добавяйки, че жена ми сигурно искаше да каже, че сега верността отново се е превърнала в израз на бунт. Третият пък, онзи с отлично ушитото черно сако, само подкани Елена, със силно изкривен поглед, да продължи да говори — той ще бъде чудесният слушател. Елена вдигна ръце и поръча на келнера едно „еспreso“.

Вървахме, хванати за ръка, по павираните улици на Койоакан, под ясените, и усещахме контраста между горещината на деня, от която дрехите ни залепваха, и вечерната влага, която след следобедния

порой караше очите ни да блестят и зачервяваше бузите ни. Обичаме да вървим — безмълвни, навели глави и хванати за ръка — по старите улици, които още от самото начало бяха пресечна точка на общата ни склонност към сближаване. Мисля, че Елена и аз никога не сме говорили за това. Не е и нужно. Едно е сигурно — доставяше ни удоволствие да вършим предишни неща, сякаш ги откупувахме от някаква мъчителна забрава и докосвайки се до тях, отново им вдъхвахме живот, или пък им търсехме място, светлина и подходяща обстановка вкъщи, с което в действителност бранехме бъдещето си от подобна забрава. Остава дръжката като лъвска уста, която намерихме в едно имение в Лос Алгос и сега нежно докосваме при отваряне на входната врата със съзнанието, че всяка ласка я изхабява; остава каменният кръст в градината, облян от жълтеникава светлина, който представлява четири сливащи се реки от сърца, изтръгнати навярно от ръцете, които след това са издялали камъка; остават и черните кончета от някоя отдавна развалена въртележка, и главите, украсявали носа на старинните платноходи, които навярно лежат на морското дъно, ако дървеният им скелет не се е появил на някой плаж с важни какадута<sup>[3]</sup> и агонизиращи костенурки.

Елена сваля пуловера си и запалва камината, докато аз търся плочите на Канънбол; пълня чашите с пелин и се изтягам върху килимчето, очаквайки я. Елена пуши, с глава в скута ми, и двамата слушаме бавния саксофон на Хърмън Латийф, когото видяхме в „Голд Бъги“ в Ню Йорк, с фигура на конгоански магьосник, облечен от Дизраели, с големи сънливи очи, напомнящи африканска боа, брадичка на черен дискриминиран звенгали и морави устни, долепени до саксофона, с който негърът оживява, за да заговори с красноречие, така различно от обикновеното му, навярно дрезгаво пелтечене, а бавните звуци, жаловито натрапчиви, никога несмогващи да изкажат всичко желано, тъй като от началото до края са търсене и доближаване, изпълнено със странен свян, му доставят удоволствие и ни насочват в такта, който започва да пресътворява смисъла на инструмента: ясно известие, ясна прелюдия, ясно ограничаване на предвкушаните наслади, превърнати от това в истинско действие.

— Негрите в Америка само слагат прът в колата на белите — казва Елена, когато заемаме споменатите вече места около грамадната разкошна маса в столовата на родителите й. — Любовта, музиката,

жизнеността на негрите принуждават белите да се самоутвърждават. Разберете, че сега белите преследват негрите физически, защото най-сетне са проумели, че негрите ги преследват психологически.

— Аз впрочем съм благодарен, че тук няма негри — казва бащата на Елена, докато си сипва картофена супа с чесън, която местното момче, дете денем полива градините в имението на семейство Ломас, му поднася в димящ порцеланов супник.

— Ами това какво общо има, татко? Все едно ескимосите да благодарят, че не са мексиканци. Всеки е такъв, какъвто е — и толкова. Интересното е да видиш какво става, когато пообщуваш с някого, който ти се струва съмнителен, а пък си сигурен, че ти липсва. А ти липсва, защото те пренебрегва.

— Хайде, яж. От неделя на неделя тези разговори стават все по-идиотски. Зная само, че ти не се омъжи за негър, нали? Ихинио, донеси чушките.

Дон Хосе ни гледа — Елена, мен и съпругата си — с победоносен вид, а доня Елена, майката, за да съживи замрелия разговор, разказва какво е правила през изминалата седмица; аз пък разглеждам мебелите, тапицирани с червено-кафяв бродат, китайските вази, тюлените пердета и килимите от вълна на викуня<sup>[4]</sup> в тази правоъгълна къща, зад чиито грамадни прозорци се полюшват евкалиптите. Дон Хосе се усмихва, когато Ихинио му донася чушките, полети със сметана, и зелените му очички се изпълват с почти патриотично задоволство, подобно на онова, което видях в тях, когато президентът развяваше знамето на 15 септември — макар сега да са много по-влажни, на онова, което ги разнежва, щом седне пред своя грамофон да пуши пура и да слуша болера.

Вглеждам се в бледата ръка на доня Елена, която си играе с топче бял хляб и отегчено разказва отново всички занимания, подхранвали жизнеността ѝ от последния път, когато се видяхме. Отдалеч чувам за многобройните излизания и връщания, игри на канаста, посещения в диспансера за бедни деца, деветини, благотворителни балове, търсене на нови пердета, караници със слугите, дълги телефонни разговори с приятели, жадувани посещения при кюрета, бебета, шивачки, часовникари, сладкари, мебелисти и майстори на рамки. Спрях поглед върху нейните бледи, дълги и галъвни пръсти, които правеха топчета от хляб...

— ... казах им никога повече да не идват за пари при мен, защото не разполагам с нищо. Че с удоволствие ще ги изпратя в кантората на баща ти, където секретарката ще удовлетвори желанията им...

... и възтъничката китка с лениви движения, и гривната с висящи фигурки, изобразяващи Христос от Кубилете, Светата година в Рим и посещението на президента Кенеди, изработени от мед и злато, подрънкват, докато доня Елена си играе с хляба...

— ... не ти ли се струва, че правя достатъчно, като им оказвам морална подкрепа? Търсих те в четвъртък, за да отидем двете на премиерата на „Диана“. Дори изпратих шофьора рано да чака на опашка, нали знаеш каква навалица става в деня на премиерата...

... и по пухкавата ръка — съвсем прозрачната кожа, с вени, очертани като втори стъклен скелет, изрисуван зад бялата гладкост...

— ... поканих братовчедка ти Сандрита и отидох да я взема с колата, обаче си поиграхме с бебето. Миличко е. Много е сърдита, задето дори не си позвънила да ѝ честитиш. Нищо нямаше да ти струва да ѝ се обадиш, Елена...

... и дълбокото черно деколте над високите, стегнати гърди — като неизвестно животно, уловено в неизвестен континент...

— ... все пак, роднини сме. Не може да не зачиташ кръвта си. Бих искала ти и Виктор да отидете на кръщенето. Тази събота е. Помогнах ѝ в избора на подаръчета за гостите. Нали виждаш, времето ни отиде в бърбрене и билетите останаха неизползвани.

Вдигнах рамене. Доня Елена ме гледаше. Веднага сведе очи и каза, че ще прием кафето в хола. Дон Хосе се извини и отиде в библиотеката при своята електрическа въртележка, която свири любимите му плочи, като пуснеш фалшивата монета в отвора.

Седнахме да прием кафе и отдалеч се чу как джубокът след кратко прашене засвири „Ние“, а в това време доня Елена пускаше телевизора, но без звук, като ни даде знак за това, вдигайки пръст към устните. Пред очите ни преминаваха неми кадри от някакво предаване за скрито съкровище, в което важен церемониалмайстор водеше петимата участници в конкурса — две нервни засмени момичета с прически като кошери, една много скромна домакиня и двама мъже на възраст, мургави и меланхолични — към чека, скрит в претъпканото студио, пълно с вази, картонени книги и музикални кутийки.

Елена се усмихна, седнала до мен в полумрака на хола с мраморен под и пластмасови цветя. Не зная откъде измисли този прякор, нито какво общо има с мен, но започна да си прави от него игри на думи, като ме галеше по ръката:

— Нибелунг, Небе, луна. Не бе, луно.

Действащите лица — на сиви черти, вълнообразни — търсеха своето съкровище пред погледа ни, а Елена, свита на кълбо, пусна обувките си на килима и се прозя, докато доня Елена въпросително ме гледаше, възползвайки се от тъмнината, с черните, широко отворени очи, обиколени от тъмни кръгове. Кръстоса крак връз крак и оправи полата си върху коленете. От библиотеката до нас достигаше шепотът на болерото „Ние, дете толкова се обичахме“ и навярно хъркането на дон Хосе, унесен в храносмилателна дрямка. Доня Елена отмести поглед от мен, за да прикове големите си черни очи в поклащащите се зад прозореца евкалипти. Проследих новата посока на погледа ѝ. Елена се прозяваше и мъркаше, излегнала се върху коленете ми. Погалих тила ѝ. Зад нас долът, който като дълбока рана разсича Лас Ломас де Чапултепек, сякаш запазваше някакъв светъл фон, тайнствено подсилван от неспокойната нощ, която превиваше върхарите на дърветата и чорлеше бледите им корони.

— Помниш ли Веракрус? — каза с усмивка майката на дъщеря си; но доня Елена гледаше мен. Елена измърка утвърдително, унесена в дрямка върху скута ми, а аз отвърнах:

— Да, много пъти сме ходили.

— Харесва ли ти? — доня Елена протегна ръка и я отпусна в полата си.

— Много — отвърнах аз. — Казват, че това е последният средиземноморски град. Кухнята ми харесва. Харесват ми хората. Обичам да седя с часове под колоните, да ям кифли и да пия кафе.

— Аз съм оттам — каза жената и за пръв път забелязах трапчинките по бузите ѝ.

— Да. Зная.

— Само че дори акцента съм загубила — засмя се тя, откривайки венците си. — Омъжих се на двайсет и две години. А като живееш в Мексико, загубваш веракруския си акцент. Когато се запознах с теб, вече бях на години.

— Всички казват, че с Елена сте като сестри.



Устните бяха тънки, но дръзки:

— Не. Спомням си бурните ноци в залива. Сякаш слънцето не иска да залезе, знаеш ли, и се вплита в бурята, и много зелена, много бледа светлина облива всичко, и се задушаваш зад прозореца в очакване да отмине дъждът. В тропика дъждът не разхлажда. Само става по-горещо. И не зная защо, слугите винаги трябваше да затварят прозорците, когато идваше буря. Би било толкова хубаво да ги оставят широко отворени, докато отмине.

Запалих цигара.

— Да, вдигат се силни ухания. Земята се освобождава от ароматите на тютюн, кафе, плодове...

— А и спалните — доня Елена притвори очи.

— Какво?

— Тогава нямаше тоалетни — прекара ръка по бръчиците около очите си. — Във всяка стая имаше гардероб и прислужниците обикновено слагаха листа от олеандър и ореган между дрехите. А пък и слънцето никога не доизсушаваше някои ъгълчета. Миришеше на мухъл, как да ти го обясня, на мъх...

— Да, представям си. Никога не съм живял в тропика. На теб сигурно ти липсва?

И потри една в друга ръцете си с изпъкнали по китките вени.

— Понякога. Трудно ми е да си спомням. Представи си, омъжих се на осемнайсет години, а вече ме смятаха за стара мома.

— И всичко това ти го припомни странната светлина, която се задържа в дъното на дола?

Жената стана:

— Да. Тя е от прожекторите, които Хосе нареди да поставят миналата седмица. Хубави са, нали?

— Струва ми се, че Елена заспа.

Погъделичках я по носа, тя се събуди и ние се прибрахме с емджито в Койоакан:

— Прости ми за скучните неделни разговори — каза Елена, когато на следващата сутрин тръгнах за работа. — Какво да се прави. Трябва да запазим известна връзка със семейството и с буржоазния начин на живот, макар и заради желанието да им се противопоставим.

— Какво ще правиш днес? — я попитах, докато навивах чертежите и вземах чантата си.

Елена отхапа една смокиня, скръсти ръце и се изплези на един кривоглед Христос, който веднъж намерихме в Гуанахуато.

— Цяла сутрин ще рисувам. После ще обядвам с Алехандро, за да му покажа последните си работи. В неговото ателие. Да, вече е готово. Тук, на Оливар де лос Падрес. Следобед ще отида на урок по френски. Може да изпия и едно кафе и след това ще те чакам в кино клуба. Дават един митологически уестърн: High Noon<sup>[5]</sup>. За утре приех поканата на онези, черните момчета. Те са от негрите мюсюлмани и изгарям от нетърпение да узная какво мислят всъщност. Даваш ли си сметка, че за това знаем само от вестниците? Някога да си говорил с американски негр, нибелунге? Утре следобед да не си посмял да ме безпокоиш. Ще се затворя да прочета Нервал от край до край. Хич да не си мисли Хуан, че друг път ще може да ме смае с *le soleil noir de la melancolie*<sup>[6]</sup>, наричайки себе си вдовец и безутешен. Вече ми е ясен и утре вечер ще го охладя. Да, ще прави бал с маски. Трябва да отидем, облечени като мексикански стенописи. По-добре наведнъж да го преглътнем. Виктор, нибелунге, купи ми няколко калии и ако искаш, облечи се като жестокия конкистадор Алварадо, дето дамгосва индианките с нажежено желязо, преди да ги обладае — *Oh, Sade, where is the whip?*<sup>[7]</sup> Ой, а в сряда в Изящните изкуства ще свири Майлс Дейвис. Малко е *passé*<sup>[8]</sup>, но все пак ме разнообразява. Купи билети. Чао, любими мой.

Целуна ме по тила. Аз не можах да я прегърна, защото ръцете ми бяха заети с рула и чертежи, но потеглих със смокиновия аромат на врата и образа на Елена, облечена с моята риза, разкопчана и вързана на пъпа, с тесни дънки и боси крака, готвейки се... дали да четеш стихове, или да рисува картина? Помислих си, че скоро трябваше да заминем заедно. Това ни сближаваше повече от всичко. Стигнах до покрайнините на града. Не зная защо, но вместо да пресека моста Алтависа към Десиерто де лос Леонес, се включих в кръговото движение и ускорих автомобила. Да, понякога го правя. Искам да бъда сам, да карам бързо, да се посмея, когато някой я развлича. А може би да задържа в продължение на половин час образа на Елена на изпращане, нейната естественост, позлатената ѝ кожа, зелените очи, безкрайните ѝ планове и да си мисля, че съм много щастлив с нея, че никой не може да бъде по-щастлив до такава жизнена, модерна жена, която... която ме... която толкова ме допълва.

Минавам покрай стъкларска работилница, край църква в бароков стил, лунапарк, горичка от аугеуе<sup>[9]</sup>. Къде ли съм чувал тази думичка? Допълвам. Заобикалям петролния кладенец и се изкачвам по Пасео де ла Реформа. Всички автомобили се спускат към центъра на града, който блещука в далечината зад някаква недостижима и задушлива завеса. Изкачвам Лас Ломас де Чапулттепек, където в този час са останали само слугините и господарките, съпрузите са на работа, а децата — на училище, а моята друга Елена, моето допълнение, сигурно чака в хладното си легло с черните си уплашени и оградени от тъмни кръгове очи, със светлата си зряла плът, дълбока и уханна като дрехите в тропическите шкафове.

- 
- [1] Древни жители на Мексико. — Б.пр. ↑
  - [2] Любовен триъгълник (фр.). — Б.пр. ↑
  - [3] Вид папагал. — Б.пр. ↑
  - [4] Вид лама (исп.). — Б.пр. ↑
  - [5] „Късен следобед“ (англ.). — Б.пр. ↑
  - [6] Черното слънце на меланхолията (фр.). — Б.пр. ↑
  - [7] О, Сад, къде ти е камшикът? (англ.). — Б.пр. ↑
  - [8] Минало от мода. — Б.пр. ↑
  - [9] Вид дърво. — Б.пр. ↑

# ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

**МОЯТА БИБЛИОТЕКА**



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.